سیاست‌های شهری و حق به شهر

حقوق، مسئولیت‌ها و شهروندی

نویسندگان:

آلیسون براون (دانشکده برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای دانشگاه کاردیف)

آنالی کریستیانسن (گروه آموزشی جامعیت قانون مؤسسه دانمارکی حقوق بشر)

مترجم: فاطمه السادات افصح حسینی

www.ketab.ir

سرشناسه	:	براون، آلیسون Brown, Alison (Alison Margaret Braithwaite)
عنوان و نام پدیدآور	:	سیاست‌های شهری و حق به شهر: حقوق، مسئولیت‌ها و شهروندی/نویسندگان آلیسون براون، آنالی کریستیانسن ؛ ترجمه فاطمه‌السادات افصح حسینی.
مشخصات نشر	:	تهران : شهرداری تهران، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	:	۹۴ ص.: مصور (رنگی)، جدول.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۵۲۵۶-۰۹-۵
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	عنوان اصلی: Urban policies and the right to the city: rights, responsibilities and citizenship, ۲۰۰۹
یادداشت		کتابنامه: ص. ۸۹[- ۹۴.
موضوع		سیاست شهری Urban policy
		عمران شهری Community development, Urban
		شهرداری Municipal government
شناسه افزوده	:	کریستیانسن، آنالی
شناسه افزوده	:	Kristiansen, Annali
شناسه افزوده	:	افصح حسینی، فاطمه‌السادات، ۱۳۶۱ -، مترجم
شناسه افزوده	:	شهرداری تهران. مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران
شناسه افزوده		Tehran Municipality. Tehran Urban Planning and Research Center
رده بندی کنگره	:	HT۱۵۱
رده‌بندی دیویی	:	۳۰۷/۷۶
شماره کتابشناسی ملی	:	۹۶۲۳۹۴۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	فیپا

www.ketab.ir

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

سیاست‌های شهری و حق به شهر

نویسندگان: آلیسون براون (دانشکده برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای دانشگاه کاردیف)، آنالی کریستیانسن (گروه آموزشی حاکمیت قانون مؤسسه دانمارکی حقوق بشر)

ترجمه: فاطمه‌السادات افصح حسینی

ویراستاری، صفحه‌آرایی و طراحی جلد: موسسه فرهنگی هنری نگاه نو تهران

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۳

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

بها: ۱.۲۰۰.۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۲۵۶-۰۹-۵

کلیه حقوق چاپ برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران خیابان خیام روبروی مترو امام خمینی ساختمان شماره ۲ شهرداری تهران شماره ۹۵۸

کدپستی: ۱۱۱۴۶۷۶۱۱۱ تلفن: ۰۲۱۹۶۰۱۵۴۲۰

info.rpc@tehran.ir rpc.tehran.ir

فهرست

سخن نخست ۱۱
مقدمه ۱۳
فصل اول: خلاصه اجرایی ۱۷
فصل دوم: چالش‌های توأم شهرنشینی و اهداف توسعه هزاره ۲۱
فصل سوم: ارزیابی مفهوم حق به شهر ۲۷
فصل چهارم: حقوق و مسئولیت‌ها – ابتکارها در عمل ۳۵
فصل پنجم: موضوع‌ها و بحث‌ها در حق به شهر ۴۹
فصل ششم: پیشبرد حق به شهر ۶۳
پیوست‌ها ۷۱
منابع ۸۹

www.ketab.ir

واژه‌نامه

CBOs	Citizen-based organizations	سازمان‌های بر پایه شهروندی
CCDL	Collectif des Comités de Développement Local	مجموعه‌ای از هیئت‌های توسعه محلی
CEDAW	Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women	پیمان‌نامه حذف هرگونه تبعیض در برابر زنان
CEMR	Council of European Municipalities and Regions	شورای شهرداری‌ها و منطقه‌های اروپایی
CIMES	Intermediate cities	شهرهای میانی
CLGF	Commonwealth Local Government Forum	مجمع دولت‌های محلی مشترک‌المنافع
EMAD	L'Ententre des Mouvements et Associations de Développement	جنبش‌ها و انجمن‌های توسعه
ENTPE	École National des Travaux Publics de l'État	مدرسه ملی امور عمومی دولت
EU	European Union	اتحادیه اروپا
IAEC/AIVE	International Association of Educating Cities	انجمن بین‌المللی شهرهای آموزش‌دهنده
ILO	International Labour Organization	سازمان بین‌المللی کار
IUAV	Università Iuav di Venezia	دانشگاه ایواو ونیز
MDGs	Millennium Development Goals	اهداف توسعه هزاره
NGOs	Non-governmental organizations	سازمان‌های مردم‌نهاد
OP	Orçamento Participativo (Participatory Budgeting)	بودجه‌بندی مشارکتی
PAZ	Plan d'Aménagement de Zone, France	طرح آمایش سرزمین، فرانسه
SHS	UNESCO Social and Human Sciences Sector	بخش علوم اجتماعی و انسانی یونسکو
SPIDH	International Permanent Secretariat, Human Rights and Local Government	دبیرخانه دائمی بین‌المللی، حقوق بشر و دولت محلی
UCLG	United Cities and Local Governments	شهرهای متحد و دولت‌های محلی
UGI	Good Urban Governance Index	شاخص حکمرانی خوب شهری
UN Declaration	UN Universal Declaration of Human Rights, 1948	اعلامیه جهانی حقوق بشر سازمان ملل متحد، ۱۹۴۸

www.ketab.ir

UN	United Nations	سازمان ملل متحد
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد
UNFPA	United Nations Population Fund	صندوق جمعیت سازمان ملل متحد
UN-HABITAT	United Nations Human Settlements Programme	برنامه اسکان بشر سازمان ملل متحد
URBACT	European Programme for Urban Sustainable Development	برنامه اروپایی برای توسعه پایدار شهری

www.ketab.ir

سخن نخست

مفهوم حق به شهر در نشست‌های بین‌المللی سازماندهی‌شده توسط یونسکو، هبیتات و سازمان‌های مردم‌نهاد مورد بحث قرار گرفته است. این مفهوم وسیله‌ای برای تغییرهای شهری است که در آن همه ساکنان شهر، شهروندان شهر هستند. داشتن توان واقعی برای اعطای حقوق شهری و فراگیری اجتماعی بخشی از دامنه منافع در حق به شهر است. ترجمه کامل و دقیق این مفهوم در عمل نیاز به ابزارهای نوآورانه دارد.

موضوع‌ها و بحث‌های حق به شهر دامنه گسترده‌ای دارد: هبیتات موضوع شهرهای فراگیر را به‌وسیله پویش جهانی خود درزمینه حکمرانی شهری ترویج می‌کند، و در حال توسعه یک شاخص حکمرانی شهری به‌عنوان ابزاری برای ارزیابی روابط بین شهرها و شهروندان است. توانمندسازی زنان در زندگی سیاسی، اجتماعی و اقتصادی برای ریشه‌کن‌کردن فقر و خلق سکونتگاه‌های انسانی پایدار محوری است. جهانی‌شدن هم مهاجرت بین‌المللی و هم مهاجرت داخلی را به‌طرز چشمگیری افزایش داده است، اما تعداد کمی از شهرها فراگیری مهاجران را ترویج می‌کنند. کار غیررسمی در حال حاضر در بسیاری از شهرهای کشورهای درحال‌توسعه عادی شده است، اما بسیاری از کارگران غیررسمی از شرایط مخوف با پاداش بسیار اندک رنج می‌برند؛ آن‌ها نیز باید درمورد حق به شهر مطالبه‌ای داشته باشند. چندفرهنگ‌گرایی فزاینده شهرها تمرکز زیادی بر روی موضوع‌های تنوع و تبعیض نژادی آورده است و...

دولت‌های شهری که مایل به ترویج فراگیری اجتماعی هستند، می‌توانند اقدام‌های مفید موجود در جامعه‌های تشکیل‌دهنده خود را جمع‌آوری کرده، راهبردهای عملی برای رسیدگی به فقر و محرومیت را آزمایش کنند. پروژه یونسکو هبیتات درمورد سیاست‌های شهری و حق به شهر: حقوق، مسئولیت‌ها و شهروندی (کتاب پیش رو)، بحث‌ها را متمرکز و بر سندها و ابزارهایی که به‌وسیله آن‌ها دستورکار حق به شهر قابل رسیدگی است، تأکید کرده است. غنای بحث و نوآوری الهام‌گرفته‌شده، گواه توان آن در ترویج شهر فراگیر به‌عنوان شهری است که همه شهروندان را در مزیت‌های زندگی شهری در بر می‌گیرد.

عطاالله رفیعی آتانی

رئیس مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

www.ketab.ir

مجموعه مقاله‌های سیاست MOST-2[1] روش‌شناسی جدیدی با هدف انتشار گسترده و کاربرد نتیجه‌های پژوهش‌ها برای سیاست‌گذاری را به کار می‌برد. این روش‌شناسی که بنا بر اصول علمی تجزیه‌وتحلیل سیاست طراحی شده است، بر پایه ساختاری عمومی برای تولید مستندها قرار دارد.

این منطق به‌عنوان پایه برای ابزار پژوهش سیاست تعاملی که MOST در حال حاضر توسعه می‌دهد، به کار می‌رود. ابزار آنلاین دسترسی رایگان و سریع به اطلاعات مقایسه‌ای مربوط به سیاست را فراهم می‌کند، به کاربران توانایی خلق شرح‌حال‌های[2] پژوهشی بر پایه طبقه‌بندی‌های موضوعی، تولید گزارش‌های سفارشی با انتخاب محتوا از مستندهای اصلی، و مقایسه راحت نمونه‌ها و ارزیابی ارتباط گزینه‌های در دسترس سیاست را ارائه می‌دهد.

روش‌شناسی MOST-2 به پاسخ‌دهی مؤثرتر به انواع مختلف نیازهای اطلاعاتی کمک می‌کند و بازخورد و تجزیه‌وتحلیل دانش را تسهیل می‌کند، از این‌رو کاربرد نتیجه‌های پژوهش برای سیاست‌گذاری را بهبود می‌بخشد.

با تشکر از بریژیت کالین[3]، متخصص معماری و شهر و مهاجرت‌های بین‌المللی و چندفرهنگ‌گرایی، در بخش علوم اجتماعی و انسانی یونسکو[4]، که پروژه یونسکو هبیتات در سیاست‌های شهری و حق به شهر: حقوق، مسئولیت‌ها و شهروندی[5] را مدیریت کرد، برای چشم‌انداز ایشان درمورد پروژه و راهنمایی‌شان برای انتشار.

1. MOST-2 Policy Papers series
2. Profiles
3. Brigitte Colin
4. Social and Human Sciences (SHS) Sector of UNESCO
5. UNESCO UNHABITAT project on Urban Policies and the Right to the City: Rights, responsibilities and citizenship

www.ketab.ir

این سند توسط آلیسون براون[1] از دانشکده برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، دانشگاه کاردیف، و آنالی کریستیانسن[2] از گروه آموزشی حاکمیت قانون، مؤسسه دانمارکی حقوق بشر، به درخواست یونسکو تولید شد.

آلیسون براون یک متخصص سیاست شهری با تخصص پژوهش در تجارت خیابانی و اقتصاد غیررسمی است. او مدرس ارشد دانشکده برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای دانشگاه کاردیف است؛ جایی که او یک برنامه جامع بین‌المللی را رهبری می‌کند و در بسیاری از کشورهای آفریقا، خاورمیانه و آسیا کار کرده است. او مشاور برنامه‌ریزی شهری در مرکز منبع فناوری، زیرساخت و برنامه‌ریزی شهری[3] گروه آموزشی توسعه بین‌المللی[4] است.

آنالی کریستیانسن یک وکیل، با تجربه گسترده در پروژه‌ها و تجزیه‌وتحلیل‌های حقوق بشر است. از ۲۰۰۶، او مدیر پروژه در مؤسسه دانمارکی حقوق بشر[5] در کپنهاگ دانمارک[6] بوده است. در حال حاضر، او درزمینه حاکمیت قانون، با تمرکز بر اصلاح قانون و بخش تجزیه‌وتحلیل/توسعه از دیدگاه حقوق بشر فعالیت می‌کند. او هماهنگ‌کننده مؤسسه دانمارکی حقوق بشر برای آمریکای لاتین[7] است.

تیم پژوهشی، ادگار مرد[8]، نادر کینوسیان[9]، میومی هیراساوا[10]، نجمیه مختار[11]، و ناگانیکا سنگا[12]. عکس روی جلد و عکس‌های داخلی توسط آلیسون براون است، مگر اینکه خلاف آن بیان شده باشد.

نویسنده‌ها مسئول انتخاب و ارائه حقیقت‌های مندرج در این نشریه و همچنین نظرهای بیان‌شده در آن هستند که به‌الزام متعلق به یونسکو نیست و نه تعهدی برای این سازمان دارد، و نه متعلق به دانشگاه کاردیف یا مؤسسه دانمارکی حقوق بشر است.

www.ketab.ir

ساخت شهرهای فراگیر

در ۶۰ سال گذشته، حقوق بشر تأییدشده در اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸) به‌تدریج به رسمیت شناخته شده، گسترش یافته و به زندگی عادی افراد و اجتماع الحاق شده است. بااین‌حال، با وجود تغییرهای ژرف اجتماعی-اقتصادی، سیاسی و سرزمینی که در ۶۰ سال گذشته رخ داده است، ما هنوز باید احترام بیشتری برای حقوق بشر ـ مدنی، فرهنگی، اقتصادی،

1. Alison Brown
2. Annali Kristiansen
3. Technology, Infrastructure and Urban Planning (TI-UP)
4. Department for International Development (DFID)
5. Danish Institute for Human Rights (DIHR)
6. Copenhagen, Denmark
7. Latin America
8. Edgar Mrad
9. Nadir Kinossian
10. Mayumi Hirasawa
11. Najmiah Mukhtar
12. Naganika Sanga

سیاسی یا اجتماعی قائل شویم. اولین هدف از هشت هدف توسعه هزاره[1]، ریشه‌کنی فقر شدید تا ۲۰۱۵ است و اکنون، در ۲۰۰۹، ما در خطر جدی عقب‌ماندن در تعهد خود به این هدف هستیم. یک رویکرد بر پایه حقوق می‌تواند به خلق اراده سیاسی و ایجاد فرهنگ تخصیص منابع کمک کند، به‌طوری‌که نیازهای گروه‌ها و افراد آسیب‌پذیر را با منافع افرادی که وضعیت بهتری دارند، در یک سطح قرار دهد.

اگرچه ابتکارهای تشویقی توسط بازیگران کلیدی در شهرها و کشورهای مختلف در حال انجام است، اما ما هنوز یک رویکرد یکپارچه برای سیاست و حکمرانی شهری فراگیر نداریم. به همین دلیل است که هبیتات و یونسکو به‌طور مشترک از پژوهش‌های تطبیقی بین‌المللی با نظر به ایجاد اجماع در میان همه بازیگران کلیدی، و به‌ویژه مقام‌های محلی، بر سر عنصرهای تشکیل‌دهنده سیاست عمومی و قانون‌هایی که توسعه شهری را با برابری و عدالت اجتماعی ترکیب می‌کند، حمایت می‌کنند.

هدف از پروژه پژوهشی مشترک سیاست‌های شهری و حق به شهر: حقوق، مسئولیت‌ها و شهروندی، که توسط یونسکو با (همکاری) هبیتات در مارس ۲۰۰۵ راه‌اندازی شد، عبارت است از شرکت در تحقق اهداف توسعه هزاره و کاهش فقر با شناسایی اقدام‌ها و ابتکارهای مفید در قانون و برنامه‌ریزی شهری که حقوق و مسئولیت‌ها، پذیرش مدارای مذهبی، و مشارکت زنان، جوانان و مهاجران در مدیریت شهری را تقویت می‌کند. در حال حاضر، سندهای منطقه‌ای، ملی و شهری مانند منشور شهرهای آموزش‌دهنده [2]، منشور اروپایی برای حفاظت از حقوق بشر در شهر[3]، منشور اروپایی برای برابری زنان و مردان در زندگی محلی[4]، دستورکار آبردین در مجمع دولت‌های محلی مشترک‌المنافع[5]، اساسنامه شهری برزیل ۲۰۰۱[6] و منشور حقوق و مسئولیت‌های مونترآل[7] وجود دارند. توسعه حق به شهر به‌عنوان وسیله‌ای برای فراگیری اجتماعی در شهرها اشاره دارد بر:

- اختیار، آزادی و مزیت زندگی شهری برای همه
- شفافیت، برابری و کارآمدی در مدیریت‌های شهر
- مشارکت و احترام به تصمیم‌گیری دمکراتیک محلی
- به‌رسمیت‌شناختن تنوع در زندگی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
- کاهش فقر، محرومیت اجتماعی و خشونت شهری.

www.ketab.ir

---

1. Millennium Development Goals (MDGs)
2. Charter of Educating Cities (EN)/Charte Internationale des Villes Éducatrices (FR)
3. European Charter for the Safeguarding of Human Rights in the City (EN)/La Charte Européenne des Droits de l'Homme dans la Ville (FR)
4. European Charter for Equality of Women and Men in Local Life
5. Aberdeen Agenda of the Commonwealth Local Government Forum
6. Brazil City Statute of 2001
7. Montréal Charter of Rights and Responsibilities

حق به شهر از نظر حقوقی یک حق صریح نیست: نه یونسکو و نه هبیتات قصد ترویج یک سند حقوقی بین‌المللی جدید را ندارند. در عوض، تمایل بر تشویق شهرها برای یادگیری از بهترین اقدام‌ها و مجموعه ابزارهایی است که نمایندگی‌های سازمان ملل متحد در حال حاضر دارند و هم در آینده با شرکای مربوط آماده خواهند کرد. برای مثال، هم یونسکو و هم هبیتات، در حال حاضر یک مجموعه ابزار برای مقام‌های محلی و متخصصان شهر توسعه داده‌اند ـ منطقه‌های تاریخی برای همه: رویکردی اجتماعی و انسانی برای احیای پایدار[1] ـ که در جلسه آموزشی در چهارمین مجمع جهانی شهری در چین (۶ ـ ۳ نوامبر ۲۰۰۸) راه‌اندازی شد. علاوه بر این، یونسکو از ایجاد سه کرسی جدید در سال ۲۰۰۷/۲۰۰۸ برای راه‌اندازی پژوهش‌های عمیق حمایت کرده است: در لیون (فرانسه)[2] درمورد سیاست‌های شهری و شهروندی[3]، در ونیز (ایتالیا)[4] درمورد فراگیری اجتماعی و فضایی مهاجران[5] ـ سیاست‌ها و اقدام‌های شهری[6]، و در سئول (کره)[7] درمورد پایداری اجتماعی در منطقه‌های تاریخی[8].

تلاش‌های ترکیبی ما نمونه خوبی از همکاری بین نمایندگی‌های سازمان ملل متحد درزمینه انگیزه برای ارائه یک امر واحد است. این همکاری از زمان امضای یادداشت تفاهم در مارس ۲۰۰۵ توسط معاون دبیرکل و مدیر اجرایی هبیتات، خانم آنا تیبائیوکا[9] و آقای کوئچیرو ماتسوورا[10] مدیرکل یونسکو، به عهده گرفته شده است.

ما می‌خواهیم به نویسنده‌های این مقاله سیاست MOST[11] ـ آلیسون براون از دانشگاه کاردیف و آنالی کریستیانسن از مؤسسه حقوق بشر دانمارک در کپنهاگ تبریک بگوییم. ترکیب بحث‌های عمومی یونسکو/هبیتات آن‌ها از ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۸ یک نقطه مرجع برای سیاست‌گذاران در سطح محلی و همچنین، پایه‌ای برای مبادله دانش بین پژوهشگران، متخصصان شهر و مقام‌های محلی برای شهرهای فراگیر درحال‌توسعه تشکیل خواهد داد.

واتارو ایواموتو[12]،
مدیر بخش پژوهش و سیاست علوم اجتماعی، بخش علوم اجتماعی و انسانی یونسکو
پل تیلور[13]،
رئیس دفتر مدیر اجرایی هبیتات

1. Historic Districts for All: a Social and Human Approach for Sustainable Revitalization
2. Lyon (France)
3. Urban policies and citizenship
4. Venice (Italy)
5. Social and Spatial Inclusion of Migrants
6. Urban Policies and Practices
7. Seoul (Korea)
8. Sustainability in Historic Districts
9. Mrs. Anna Tibaijuka
10. Mr Koichiro Matsuura
11. MOST Policy Paper
12. Wataru Iwamoto
13. Paul Taylor

www.ketab.ir